

Міністерство охорони здоров'я України
Запорізький державний медичний університет

*Кафедра природничих дисциплін для іноземних студентів та
токсикологічної хімії*

Основи патентознавства
(курс за вибором)
Навчальний посібник

Запоріжжя 2021

УДК 347.77 (075.8)

ББК 67. 9я73

П 20

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих фармацевтичних навчальних закладів
(Лист МОН України від 29.01.2014 р. № 1/11-1142)

Авторський колектив:

Панасенко О. І., Книш Є. Г., Буряк В. П., Кремзер О. А., Мельник І. В., Парченко В. В., Постол Н. А., Гоцуля А. С., Куліш С. М., Щербина Р. О., Сафонов А. А., Саліонов В. О.

Рецензенти:

Посилкіна О. В. доктор фармацевтичних наук, кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри управління та економіки підприємства Національного фармацевтичного університету.

Петюнін Г. П. доктор фармацевтичних наук, професор, завідувач кафедри клінічної біохімії, судово-медичної токсикології та фармації, Харківської медичної академії післядипломної освіти.

Омельянчик Л. О. доктор фармацевтичних наук, професор, завідувач кафедри хімії Запорізького національного університету.

Основи патентознавства: Навч. посібник/ Панасенко О. І., Книш Є. Г., Буряк В. П. та ін. – Запоріжжя 2021. -479 с.

Рекомендовано для використання при вивченні дисципліни, підготовці студентів до практичних занять з патентознавства.

ISBN 978-966-417-116-6

© Панасенко О. І., Книш Є. Г., Буряк В. П.,
Запорізький державний медичний університет, 2021

ЗМІСТ

МОДУЛЬ 1 «ПАТЕНТОЗНАВСТВО»	8
РОЗДІЛ 1	8
СИСТЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ	8
1.1. Виникнення і становлення поняття інтелектуальної власності	8
1.2. Поняття і зміст інтелектуальної власності	10
1.3. Види інтелектуальної діяльності	13
1.4. Майнові та немайнові права інтелектуальної власності	19
1.5. Об'єкти права інтелектуальної власності	22
1.6. Суб'єкти права інтелектуальної власності	23
РОЗДІЛ 2	25
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ	25
2.1. Поняття «інновація». Класифікація інновацій	25
2.2. Формування і етапи реалізації інноваційного проекту	27
2.3. Стан інноваційного розвитку фармацевтичної промисловості	31
РОЗДІЛ 3	34
ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПАТЕНТУВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ	34
3.1 Отримання патентів на лікарські засоби	34
3.2 Правова охорона лікарських засобів	36
РОЗДІЛ 4	43
АВТОРСЬКЕ ПРАВО. СУМІЖНІ ПРАВА.	43
4.1 Загальні поняття і історія виникнення	43
4.2 Об'єкти авторського права. Загальні поняття	43
4.3 Види об'єктів авторського права та їх характеристика	45
4.4 Суб'єкти авторського права	51
4.5 Передача права на використання твору	58
4.6 Права авторів «службових творів»	61
4.7 Інші суб'єкти авторського права	63
4.8 Виникнення і здійснення суміжних прав	68
4.9 Майнові права виконавців, виробників фонограм, відеограм, організацій мовлення	69
РОЗДІЛ 5	83

ПОРЯДОК ОТРИМАННЯ ПАТЕНТІВ НА ВИНАХОДИ ТА КОРИСНІ МОДЕЛІ	83
5.1 Загальні положення стосовно подачі заявки на отримання патентів на винаходи та корисні моделі	83
5.2 Дата представлення заявки і пріоритет	84
5.3 Експертиза заявки на винахід (корисну модель)	85
5.4 Експертиза заявки на винахід за формальними ознаками	87
5.5 Експертиза заявки на винахід по суті (кваліфікаційна)	88
5.6 Публікація відомостей про винахід	91
5.7 Тимчасова правова охорона	92
5.8 Процедура видачі патенту України на винахід (корисну модель)	92
5.9 Винаходи, які містять державну таємницю	93
5.10 Припинення дії патенту і визнання його недійсним	94
5.11 Патентування винаходу (корисній моделі) в іноземних державах	94
РОЗДІЛ 6	100
ПАТЕНТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ	100
6.1 Система класифікації патентна документація	100
6.2 Патентна документація і патентний фонд	102
6.3 Джерела науково-технічної документації	103
6.4 Патентний пошук	105
6.5 Проведення патентних досліджень при оформленні заявок на винаходи	106
6.6 Проведення патентно-інформаційних досліджень при розробці обороноспроможними НДР і ПКР	107
РОЗДІЛ 7	113
ЛІЦЕНЗУВАННЯ І ПЕРЕДАЧА ПРАВ НА ВИНАХОДИ, КОРИСНІ МОДЕЛІ ТА ІНШІ ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	113
7.1 Регулювання правовідносин сторін ліцензійного договору	113
7.2 Види ліцензій	114
7.3 Договір субліцензії	115
7.4 Невиняткова ліцензія	116
7.5 Умови і реквізити ліцензійного договору	116
7.6 Примусове відчуження прав на винахід (корисну модель)	121
7.7 Захист прав патентовласника	122
7.8 Обов'язки автора твору	129
РОЗДІЛ 8	131

ПАТЕНТУВАННЯ ЗА КОРДОНОМ	131
8.1 Права власників інтелектуальної власності на патентування за кордоном	131
8.2 Особливості патентного права Великобританії	131
8.3 Особливості патентного права у США	132
8.4 Особливості винахідницького права ФРН	133
8.5 Особливості винахідницького права Франції	134
8.6 Особливості патентного права Швейцарії	134
8.7 Особливості патентного права Японії	135
8.8 Порядок патентування за кордоном	136
8.9 Системи побудови опису винаходи для патентування за кордоном	137
8.10 Система побудови формули винаходи для патентування за кордоном	141
РОЗДІЛ 9	148
ВИДИ І РОЗМІРИ АВТОРСЬКОЇ ВІНАГОРОДИ	148
9.1 Поняття авторської винагороди	148
9.2 Види авторської винагороди	150
9.3 Розміри авторської винагороди	151
9.4 Операції з примірником	152
9.5 Продаж примірників твору	153
9.6 Продаж оригіналу твору	153
9.7 Майновий найм оригіналу твору	154
ДОДАТКИ	155
А. ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ	155
Б. ВІДОМЧІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ	254
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	456
КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	459

*У природі все мудро продумано та влаштовано,
всю повинен займатися своєю справою, і в цій
мудрості - вища справедливість життя.*

Леонардо Да Вінчі

ВСТУП

У сучасних умовах будь-який вид діяльності людини – виробництво, оборона, охорона здоров'я тощо – просто неможливий без належного науково-технічного забезпечення, так само, як неможливий соціально-економічний прогрес суспільства взагалі без духовного розвитку. Це щільно взаємопов'язані процеси, які, в свою чергу, взаємозалежні. Наука не може успішно розвиватися, якщо виробництво не забезпечить її необхідними ідеями, інструментами, приладами, устаткуванням. У свою чергу, виробництво не може прогресувати без розвитку науки і техніки.

Неважко помітити, що всі країни з високорозвинутою ринковою економікою вирізняються високим рівнем освіти, науки і культури. Саме це зумовлює та визначає рівень цивілізованості того чи іншого суспільства. Вони ж є у переважній більшості саме результатом творчої діяльності людини, оскільки стан освіти і культури зумовлюється рівнем розвитку науки. Наукова діяльність – це, безсумнівно, творчий процес.

Творчість – це цілеспрямована пошукова діяльність людини, результатом якої є щось якісно нове, яке вирізняється неповторністю, оригінальністю і суспільно-історичною унікальністю. Творчість притаманна людині, оскільки передбачає творця - суб'єкт творчої діяльності, яким може бути тільки людина.

Часто творчість визначають як інтелектуальну. Інтелект у перекладі з латинської означає пізнання, розуміння, розум. Інтелект є здатність до мислення, раціонального пізнання. Тобто інтелектуальна творчість - це і є розумова діяльність, адже творчості без розумового осмислення бути не може, бо творити здатна тільки людина, наділена розумом. Проте вислів «інтелектуальна творчість» часто зустрічається в широкому вжитку.

Для досягнення комплексного практичного закріплення студентами теоретичних засад тієї чи іншої дисципліни особливе значення має сучасне забезпечення навчально-методичними матеріалами, які значно спрощують вивчення програмного матеріалу.

Головною метою створення даного посібника є вірна орієнтація молодих спеціалістів в сфері інтелектуальної власності з метою продуктивного створення та правового захисту власних результатів інтелектуальної праці.

Посібник створений колективом з урахуванням кредитно-модульної системи та у відповідності до типової програми навчальної дисципліни «Патентознавство» для студентів напрямку підготовки спеціальностей 7.12020101 «Фармація» і 7.12020104 «Технологія парфюмерно-косметичних

засобів» вищих навчальних закладів фармацевтичного профілю III – IV рівнів акредитації складається з одного модулю.

Посібник складається зі вступу, 10 розділів навчального матеріалу, додатків, списку використаної та рекомендованої літератури, короткого термінологічного словника (глоссарію). В додатках посібника віднайшли своє відображення основні законодавчі акти та відомчі нормативно-правові акти в сфері інтелектуальної власності.

Для кращого засвоєння матеріалу у кінці кожного навчального розділу приводиться перелік питань для самостійного контролю, а наявність короткого термінологічного словника спрощує засвоєння номенклатурного матеріалу.

Автори щиро вірять в те, що дане видання стане у пригоді студентам вищих медичних навчальних закладів України, де викладається «Патентознавство» для спеціальностей «Фармація» та «Технологія парфюмерно-косметичних засобів».

Колектив авторів висловлює глибоку вдячність рецензентам – професорам О. В. Посилкіній, Л. О. Омелянчик і Г. П. Петюніну за конструктивні поради та зауваження.